
PETRO BŪTĖNO DARBAI LEKSIKOGRAFIJOS SRITYJE

Lionė Lapinskienė

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Antakalnio g. 6, LT-2055 Vilnius, Lietuva

2002 m. lietuvių leksikografijos istorijoje yra svarbūs, kadangi tai didžiojo akademinio LKŽ XX tomo išleidimo metai. Baigtas visą šimtmetį trukęs lietuvių tautos ir kalbos būtį pasauliui ir mums patiems reprezentuojantis darbas. Todėl svarbu surinkti kuo daugiau tikslesnių duomenų apie pirmuosius žodyno talkininkus, atidžiau pasiaiškinti, kaip buvo organizuojamas darbas po K. Būgos mirties, su kokiomis problemomis susidurta. Kartu šiuo straipsniu siekiama atkreipti dėmesį į Petrą Būtėną – pedagoga, mokslininką, kuris lietuvių kalbotyros istorijoje žinomas ir kaip leksikografas. Jis buvo vienas aktyviausių iniciatorių, pasisakiusių už žodyno svarbą lietuvių tautos kultūrai, ragino greičiau leisti K. Būgos pradėtą ir pats aktyviai talkino rengiant pirmąjį tomą: rinko žodžius, sakinius, taisė korektūrą. Tik priverstinis pasitraukimas į Vakarus 1944 m. laikinai nutraukė šį darbą. Mat 1949 m., iš Vokietijos persikeldamas gyventi į JAV, P. Būtėnas „kaip didžiausią savo turtą atsivežė didelę dėžę kortelėse pririnktų žodžių“ (Janušonis, 1981: 2, 93–94). Taigi galėtume sakyti, kad leksikografijos srityje P. Būtėnas dirbo visą gyvenimą. Koks to rezultatas?

P. BŪTĖNAS – DISKUSIJŲ DĖL TOLESNIO ŽODYNO LEIDIMO DALYVIS

1924 m. K. Būgos mirtis „nutraukė tą be galo reikšmingą mokslui ir lietuvių kultūrai darbą. Jis buvo atnaujintas tik 1930 m.“ (Zinkevičius, 1992: 5, 286). Pastebėtina, kad iki šiolei literatūroje mažiau dėmesio sulaukė iš karto po K. Būgos mirties kilusi diskusija, kaip iš tiesų reikėtų pasielgti su žodyno leidimu. Tų pačių metų „Lietuvio“ Nr. 6 J. Tumas išsakė savo nuomonę, kad K. Būgos žodyną būtina išspausdinti toki, kokį buvo pradėjęs rengti velionis profesorius, ir siūlė Švietimo ministerijai arba Humanitarinių mokslų fakultetui sudaryti operatyviai dirbančią komisiją, kuri per dvejus – trejus metus išleistų vien tik vartotinų žodžių žodyną. Kartu J. Tumas teigė, kad Vilniuje gyvenantis Jurgis Šlapelis (A. S., 1999b: 622) jau yra įpusėjęs rengti tikrai gerą žodyną, todėl reikia tik palaukti, kol bus baigtas.

A. Vireliūnas parašė straipsnį „Kas čia padarius su tuo Būgos žodynu?“, kuriame pradėjo polemizuoti su J. Tumu. Pats A. Vireliūnas žodyno rengimo

klausimais daug bendravo su K. Būga, turėjo tokio darbo įgūdžių, todėl savo straipsnio pradžioje rašė: „Visiems aišku, kad šiandien didžiojo Būgos žodyno toliau niekas negali varyti. Bet, manau, ne visiems nuomanu, kokio kalbinio turto yra susikaupę Būgos žodyno medžiagai“ (Vireliūnas, 1924). A. Vireliūnas prieštaravo J. Tumui, kad vadinamąjį mažąjį žodyną K. Būga ne tik pats buvo planavęs, bet tas darbas jau yra pradėtas: A. Vireliūnas renka B raide prasidedančius žodžius, A. Varnas – D, o K. Būga pasiėmė raidę A. Galutinai redaguoti turėjęs K. Būga. Tuo tarpu J. Šlapelio žodynas nėra toks geras, kaip teigė J. Tumas, ir nė vieno rimtesnio rašytojo negalės patenkinti. A. Vireliūno manymu, reikėtų „žmoniško žodyno, iš kurio galėtumėm ir savo kalbos pasimokyti. [...] jis turėtų būti šitoks: turėti visus tinkamesnius vartoti žodžius ir posakius, kurie tik yra Būgos žodyno kortelėse: jame turėtų būti nurodyti ir žodžių ar posakių „metrikai“. [...] Tokiam žodynui prasiverstų ne daugiau kaip 1000–1500 puslapių, jei būtų tokiais lapais, kaip didžiojo žodyno 1 sąs. Turėdami tokį maž. Žodyną, galėtumėm ir ilgiau palūškėti su didžiojo spausdinimu. Bet medžiagos rinkimas, sakyčiau, neturėtų pasiliauti nė vienai dienai...“ (Vireliūnas, 1924).

Adomas Jakštas pasisakė už tai, kad reikia tik baigti pradėtą spausdinti ant-rąjį žodyno sąsiuvinį. Tegu tie du sąsiuviniai liks kaip istorinis dokumentas, parodantis, koks buvo K. Būgos sumanymas. Kartu tai bus pavyzdys, kaip nereikia leisti žodyno: jame ne vieta akcentologijos kursui, dialektologijos duomenims nei atskirų žodžių monografijoms ir pan. A. Jakšto nuomone, naudojantis K. Būgos surinkta medžiaga, reikia parengti tikrą, bet mažesnę žodyną (Jakštas, 1924).

Esant tokiai nuomonių įvairovei, 1925 m. P. Būtėnas viename pirmųjų „Ryto“ dienraščio numerių išspausdino palyginti su kitais didesnės apimties straipsnį „Šit kas su K. Būgos žodynu daryti“, kuriame aiškiai ir nuosekliai išsakė savo požiūrį bei pateikė pagrįstų argumentų. Trumpai priminęs diskusijos dalyvių nuomonių įvairovę, P. Būtėnas rašė: „Teneima mano universiteto profesoriai širdin ar piktan, kad aš, visą laiką buvęs K. Būgos klausytojas ir dažnai girdėjęs paties profesoriaus nuomonę jo ruošiamojo didžiulio žodyno reikalui, kitaip žiūriu į velionies palikimą tautai ir mokslui, į tą jo žodyną“ (Būtėnas, 1925). Jis kategoriškai pasisakė prieš A. Jakšto nuomonę ir tvirtino, kad K. Būga visiems parodė pavyzdį, kaip tikrai dera rašyti žodynus, todėl privalėtų būti išleistas toks, koks buvo profesoriaus sumanytas. Juo pasinaudojus būtų galima parengti gerą praktikos reikalams skirtą žodyną. Be to, P. Būtėnas kalbėjo ir apie etinį momentą: pirmasis sąsiuvinis išleistas dar K. Būgai gyvam esant, tad visi gerai žinojo, koks yra sumanyta. Kažkodėl tuo metu visi tylėjo ir nediskutavo su pačiu profesoriumi, o dabar, kai jo nebėra, kai nebėra kam apsiginti ir pasiaiškinti, pradėjo viską versti aukštyn kojomis.

Susidariusią situaciją P. Būtėnas stengėsi įvertinti objektyviai ir, žvelgdamas į ateitį, nusakė, ką iš tiesų tokioje situacijoje reikėtų daryti. Žodynui skirtos medžiagos rinkimas – ilgas procesas, kuris greitai nesibaigs. Todėl jo leidimui būtina ypač gerai pasirengti. Juk „reiks nuolatinių ir pripuolamų bendradarbių armijos, reiks žodžių tikrinamųjų ekspertų į vietas“ (Būtėnas, 1925). Taip pat, tęsiant tolesnį žodyno rengimo darbą, daug kas priklausys nuo tinkamo darbo organizavimo, suplanavimo.

Po keturių dienų tame pačiame „Ryto“ dienraštyje pasirodė A. Jakšto atsakas P. Būtėnui, bene labiausiai iš visų pasisakiusių autorių jį kritikavusiam. A. Jakštas teigė, kad vis dėl to P. Būtėnas nepagalvojo apie praktines problemas: kiek reikės tomų tokios didžiulės apimties žodynui išleisti, kiek laiko užims spausdinimas ir kokia bus galutinė jo kaina, kadangi pirmasis sąsiuvinis buvo brangiai parduvinėjamas. Gali būti, kad daugybė išleistų tomų dūlės sandėliuose, kadangi daug kam bus neįperkami. Todėl A. Jakštas buvo tos nuomonės, kad „eidami gi P. Būtėno nurodytu keliu mes tik pasirodytume idealistais svajotojais, besistengiančiais, kaip rusai sako „objat neobjatnoje...“ (Jakštas, 1925).

XXa. trečiajame dešimtyje kilusi diskusija, ką reiktų daryti su K. Būgos žodynu, liudija, kad tarp vyresnės kartos inteligentų (A. Jakšto, J. Tumo ir kt.) bei jaunesnės kartos kalbininkų (P. Būtėno, A. Vireliūno ir kt.) išryškėjo nuomonių skirtumas, kuris turėjo teigiamos įtakos paspartinant K. Būgos pradėtą darbą. P. Būtėno išvalgos buvo apgalvotos, realios. Kaip matome, klydo A. Jakštas. Kartu ši diskusija yra kaip įrodymas, kad vis dėlto ir visuomenė nelikdavo abejinga diskutuojant svarbesniais liuanistinio-kultūrinio gyvenimo klausimais.

LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNO REDAKCIJOS TALKININKAS

1930 m. Švietimo ministras tęsti K. Būgos pradėtą darbą ir rengti LKŽ pavedė Juozui Balčikonui. Kadangi šis buvo dirbęs Kauno universitete, tai lengviau galėjo surasti talkininkų iš buvusių studentų. Svarbi sąlyga – žodyno talkininkai turėjo būti kvalifikuoti įvairių tarmių atstovai. 1941m. pirmajame LKŽ tome J. Balčikonis teigė, kad redakcijai žodžius siuntė 857 žmonės. Daugiausia padėjo mokytojai, studentai, moksleiviai. Todėl 1931 m. vasario 6 d. J. Balčikonis parašė laišką (Balčikonis, 1931a), kuriame P. Būtėną kvietė talkininkauti rengiant žodyną, kadangi trūksta frazeologijos, sukirčiuotų retesnių žodžių su sakiniais. Iš to paties mėnesio pabaigoje J. Balčikonio rašyto kito laiško aiškėja, kad P. Būtėnas redakcijai nusiuntė 390 kortelių su žodžiais. Žodyno rengėjas teigė, kad labiau pageidautina „gauti žodžius su sakiniais, nes Būgos žodyne daugiausia to trūksta [...] Tamstos paaiškinimai bus mums naudingi“ (Balčikonis, 1931b).

P. Būtėnas, kaip mini A. Lyberis ir A. Balašaitis, užrašė per 8000 žodžių (Lyberis, 1981: 1, 16; Balašaitis, 1984: 120). Reikia manyti, kad tai nėra tikslūs skaičiai, kadangi žinoma, jog ir vėliau jis rinko žodžius. 1940 m. liepos mėnesį, darydami kratą P. Būtėno namuose Panevėžyje, bolševikai atėmė kelias dėžes žodynui skirtų kortelių ir tikriausiai sunaikino. Vėliau, gyvendamas JAV, P. Būtėnas šį savo skaudų gyvenimo faktą kelis kartus prisiminė ir vis apgailestavo, kad lietuvių tauta neteko vertingos medžiagos žodynui.

LKŽ I tomas, apėmęs A–B raides, buvo pradėtas spausdinti 1936 m. Klaipėdoje. Pasak A. Balašaičio, „apie 30 egz. korektūros redaktorių siūsdavo įvairių tarmių mokytojams ir šiaip rašto žmonėms, kurie peržiūrėdavo tekstą ir papildydavo savo tarmės duomenimis“ (A. S., 1999a: 375).

P. Būtėnas buvo vienas kvalifikučiausių savo gimtosios tarmės Šiaurės aukštaičių pontininkų žinovų ir tyrinėtojų, todėl aišku, kad jo patirtis žodyno rengėjams buvo svarbi. Tai matyti ir iš Lietuvių kalbos institute išlikusios *Lietuvių*

kalbos žodyno redakcijos Gaunamųjų ir leidžiamųjų raštų I knygos, kuri pradėta pildyti 1936 m. sausio pradžioje, o baigta spalio 1 d. Joje 21 kartą įrašyta P. Būtėno pavardė: fiksuota, kada P. Būtėno prašyta kokią žodį patikslinti, kada siūsta kokios nors žodyno skilties korektūra, prašant perskaityti ir gražinti. Pagal apimtį tie įrašai yra nevienodi. Pavyzdžiui, 60 eilės numeriu pažymėta, kad sausio 23 d. P. Būtėnui išsiūsta patikslinti žodžio *eglitvorė* vartojimą, vasario 4 d. – žodį *balumas*, rugsėjo 5 d. – žodį *arškoti*. Iš viso prašyta patikslinti žodžių vartojimo reikšmes 15 kartų. Per devynis mėnesius šešis kartus žodyno redakcija siuntė P. Būtėnui patikrinti korektūras, kurių apimtis buvo įvairi. Kovo 9 dieną patikrinti ir gražinti išsiūsta žodyno 48 skilčių korektūra ne tik P. Būtėnui, bet ir dr. Jurgiui Šlapeliui. Iš 243 įrašo (data nepažymėta) sužinome, jog P. Būtėnui, A. Žirguliui, E. Mikalauskaitei ir E. Frenkeliui į Vokietiją išsiūsta žodyno 49–80 skilčių korektūra. 585 eilės numeriu pažymėtas įrašas, datuotas liepos 8 diena, rodo, kad išsiūsta 155–170 skilčių korektūra P. Būtėnui, B. Vosylytei, M. Untuliui, J. Talmantui ir kt. Paskutinis įrašas (eil. Nr. 933), minintis P. Būtėno pavardę, šioje knygoje žymi rugsėjo 24 dieną. Iš jo sužinome, kad buvo išsiūsta žodyno 236–251 skilties antroji korektūra. Skaitydami P. Būtėno 1936 m. rugsėjo 20 d. datuotą rankraštį matome, jog jame kalbama apie tą pačią 236–251 žodyno skiltį, kurią ištaisęs P. Būtėnas išsiuntė atgal į Kauną. Lapo pabaigoje P. Būtėno ranka parašyta: „40 žodžių paaiškinta, 53 sakiniai duoti, 7 nauji žodžiai įbrukti“ (Būtėnas, 1936). Tie nauji žodžiai yra: *apulka- ardvinti, apuokynė, apvalokas, apžleibti, ar- ar- ar, arcavotojas, arcavonė, ardi- ardi*. Kitame rankraštiniame lape P. Būtėnas įrašęs: „120 žodžių paaiškintų, 127 sakiniai duoti, 13 naujų žodžių“ (Būtėnas, 1937). Vadinas, vien per devynis 1936 m. mėnesius P. Būtėnas perskaitė 62 skilčių korektūrą. Žinodami, kad jis su J. Balčikoniu žodyno klausimais palaikė ryšius nuo 1931-ųjų, galime daryti prielaidą, kad P. Būtėno indėlis rengiant spaudai pirmąjį ir kitus tomus yra neabejotinai ženklus.

VIENAS PIRMŪJŲ RECENZENTŲ

Pirmasis LKŽ tomas išėjo tik 1941m. Tai buvo neeilinis įvykis lietuvių leksikologijos istorijoje. Žodyną visi palankiai sutiko. Vienas pirmųjų LKŽ vertintojų – P. Būtėnas, laikraštyje „Panevėžietis“ paskelbęs straipsnį „Sulaukėm Lietuvių kalbos žodyno“. Pasidžiaugęs, kad žodynas bus solidus, nes pirmąjį tomą sudaro 1008 puslapiai, priminė, kad visos tautos ilgai lauktas leidinys turėjo pasirodyti 1941 m. gegužės mėnesį, tačiau „žodyno pasirodymas buvo sulaukytas bolševikų valdžios cenzūros, reikalavusios visą tomą iš naujo perredaguoti“ (Būtėnas, 1941). Todėl sulaukėme jo tik rudenį.

Vis dėlto P. Būtėnas įvertino, kad darbas atliktas labai rūpestingai, tik pastebėjo, kad daugiau dėmesio reikėjo skirti frazeologijai: „be galo daug redakcijos turimos frazeologinės medžiagos žodyne nėra įdėta. Ar tai gerai, ar nekaip – rytojūs parodys, nors nedaug svyrudamas norėčiau pasakyti, kad nekaip. Žinoma, tada be galo milžiniškas būtų žodynas. Bet juk tai svarbiausias ir amžinas tautos žodis“ (Būtėnas, 1941). Iš anksčiau cituoto laiško matėme, kad ir J. Balčikonis prašė siūsti daugiau frazeologinės medžiagos. Todėl J. Paulausko teiginys

„Kai buvo pradėtas rengti Lietuvių kalbos žodynas (LKŽ), frazeologinių junginių kategorija visai nebuvo minima“, „Frazeologijos žodyno“ pratarmėje yra nelabai tikslus (Paulauskas, 2001:V).

Išleidus pirmąjį žodyno tomą, spaudoje pasirodė ir kitų autorių atsiliepimų. Pavyzdžiui, laikraštyje „Į Laisvę“ išspausdinto straipsnio „Pirmąjį lietuvių kalbos žodyno tomą sutinkant“ autorius, pasirašęs Mk slapyvardžiu, pastebėjo, jog savo žodžių kiekybe šis žodynas pralenkia visus ligi tol išleistus, ir džiaugėsi, kad „praktiškai žiūrint, labai vertinga žodžių aiškinamoji frazeologija, iš kurios mūsų sintaksei bei stilistikai bus daug naudos“ (Mk, 1941). Straipsnio pabaigoje raginama įsigyti, naudotis ir išsaugoti žodyną – svarbiausią ir amžiną tautos žodį.

Palankiai žodyną įvertino ir Stepas Vykintas. Kaip literatas, jis gėrėjosi naujų negirdėtų žodžių gausa ir teigė: „ateityje, jeigu mūsų rašytojai nori praturtinti savo kalbą, tai turi nukrypti į kaimą, iš ten meškerioti kalbos gėrybes ir jas gabenti žodynui“ (Vykintas, 1942).

Minėtasis P. Būtėno straipsnis skiriasi nuo kitų autorių platesniu, objektyvesniu žvilgsniu į reikšmingą tautos gyvenimo įvykį – pirmojo žodyno tomo pasirodymą. Svarbus ir jo sugebėjimas kalbėti problemiška, kvalifikuotai apie tiek metų visų lauktą leidinį. Jis atkreipė dėmesį ir į tai, jog kalbininkų dar laukia etimologijos žodyno parengimas ir leidyba.

KITI P. BŪTĖNO LEKSIKOGRAFINIAI DARBAI

Algirdas Sabaliauskas LKE išspausdintame straipsnyje teigia, kad P. Būtėnas „prisidėjo prie akademinio „Lietuvių kalbos žodyno“ rengimo“ (A. S., 1999c). Vis dėlto yra duomenų, kad šis Panevėžio pedagogas turėjo ir kitokių sumanymų. Pasak V. Paužos, P. Būtėnas, kaip lietuvių kalbos ekspertas, talkino Prekybos instituto pramonės ir prekybos terminų žodyno redakcijai tikslinant terminus (Pauža, 1951). Be to, dar apie 1921 ar 1922 metus P. Būtėnas rengė tarptautinių žodžių žodyną ir jį planavo pabaigti 1924–1925 metais. Tačiau laikraštyje (kokiam, nenurodė) perskaitęs informaciją, kad kažkoks vyresnis mokytojas taip pat rengia tokio tipo leidinį, nusprendė, kad jam, kaip studentui, neverta toliau dirbti, nes tik laikas nueis niekais (Būtėnas, 1932: 15–17, 343–344). P. Būtėnas norėjo, kad greičiau būtų išleistas tarptautinių žodžių žodynas, – tuomet mokinys turėtų kur susirasti nežinomą žodį ir mokytojui pamokoje būtų kuo pasinaudoti. Išlikę P. Būtėno rankraščiai liudija, kad jis rengė ir lietuviškų vietovardžių, gimtosios tarmės, piemenų kalbos, vaiko kalbos pagal atskirus amžiaus etapus ir kt. žodynus (PBArchP).

IŠVADOS

Algirdas Sabaliauskas teigia, kad LKŽ rengė kelios leksikografų kartos (A. S., 1999a). Pirmąja galėtume vadinti K. Būgos talkininkus, kurie žodžius rinko dar jam esant gyvam. Tad P. Būtėnas yra kaip jungtis – savo didžiojo mokytojo – K. Būgos – žodyno rengimo idėjų ir darbų tęsėjas bei Juozo Balčikonio vadovautos antrosios talkininkų kartos atstovas. Neabejotinai svarbus jo indėlis į LKŽ rengimą yra kartu ir kaip nepriklausomos Lietuvos inteligento pedagogo plačių

interesų bei įvairiapusės mokslinės veiklos atspindys. Juk P. Būtėnas pats rinko žodžius, dalyvavo spaudoje kilusioje diskusijoje, ragindamas visus kuo greičiau tęsti K. Būgos pradėto žodyno leidimą, redakciją konsultavo kaip puikus gimtosios tarmės žinovas, drauge su kitais žymiausiais talkininkais skaitė pirmojo tomo korektūrą ir jį recenzavo. Lietuvių leksikografijos istorijai svarbūs ir jo bandymai parengti atskiroms gyvenimo sferoms skirtus žodynus, kurie nebuvo baigti dėl tragiškai susiklosčiusio tolesnio jo gyvenimo.

Gauta 2003 01 30

SANTRUMPOS

LKE – Lietuvių kalbos enciklopedija
 LKŽ – Lietuvių kalbos žodynas
 LLMA – Lietuvių literatūros ir meno archyvas
 PBArchP – Petro Būtėno archyvas Panevėžyje

Literatūra

- A. S., 1999a: A. S. Lietuvių kalbos žodynas. *LKE*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidyklos institutas, 1999. P. 375.
- A. S., 1999b: A. S. Šlapelis Jurgis. *LKE*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidyklos institutas, 1999. P. 622. (Daugiausia I. Šlapelis rengė dvikalbius žodynus. A. Sabaliauskas teigia, kad jis „kelių leksikografijos darbų nebaigė“. Galbūt vienas jų ir galėjo būti skirtas lietuvių kalbai.)
- A. S., 1999c: A. S. Būtėnas Petras. *LKE*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidyklos institutas, 1999. P. 120.
- Balašaitis, 1984: Balašaitis A. *Žodžiai ir žodynai*. Vilnius: Mokslas, 1984. P. 120.
- Balčikonis, 1931a: Balčikonis J. Laiškas P. Būtėnui, rašytas 1931 02 06. *LLMA*. F. 14. Ap.1. B. 40. L. 3. Žr. išspausdintas: Lapinskienė L. Juozas Balčikonis ir Petras Būtėnas. *Panevėžio krašto kalbininkai*. Sudarė E. Urbonas. Panevėžys, 2000. P. 47–48.
- Balčikonis, 1931b: Balčikonis J. Laiškas P. Būtėnui, rašytas 1931 02 21. *LLMA*. F. 14. Ap. 1. B. 40. L. 4. Žr. išspausdintas: Lapinskienė L. Op. cit. P. 48.
- Būtėnas, 1925: Būtėnas P. Šit kas su K. Būgos žodynu daryti. *Rytas*. 1925 01 10.
- Būtėnas, 1932: Būtėnas P. Greičiau leiskit tarptautinių žodžių žodyną. *Lietuvos Mokykla*. Nr. 15–17. P. 343–344.
- Būtėnas, 1936 09 20: Būtėnas P. Rankraštis apie žodžių rinkimą. *LLMA*. F. 14. Ap. 1. B. 7. L. 14.
- Būtėnas, 1937 03 24: Būtėnas P. Rankraštis apie žodžių išsiuntimą. *LLMA*. F. 14. Ap. 1. B. 7. L. 21.
- Būtėnas, 1941: Būtėnas P. Sulaukėm Lietuvių kalbos žodyno. *Panevėžietis*. 1941 10 10.
- Jakštas, 1924: Jakštas A. Dėl K. Būgos žodyno. *Rytas*. 1924 12 30.
- Jakštas, 1925: Jakštas A. Dar dėl Būgos žodyno. *Rytas*. 1925 01 14.
- Janušonis, 1981: Janušonis P. A. A. Petro Būtėno jaunystę prisimenant. *Karys*. 1981. Nr. 2. P. 93–94.

- Lyberis, 1981 Lyberis A. Didžiojo žodyno penkiasdešimtmetis. *Mūsų kalba*. 1981. Nr. 1. P. 16.
- Mk., 1941 Mk. Pirmąjį lietuvių kalbos žodyno tomą sutinkant. *Į Laisvę*. 1941 01 20
- Paulauskas, 2001 Paulauskas J. *Frazeologijos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2001.
- Pauža, 1951 Pauža V. Kruopštus kultūrininkas. Petruči Būtėnui 25 metai pedagoginio darbo. *Draugas*. 1951. Nr. 250.
- Vykintas, 1942 Vykintas S. Rašytojas ir žodynas. *Naujoji Lietuva*. 1942 02 01.
- Vireliūnas, 1924 Vireliūnas A. Kas čia padarius su tuo Būgos žodynu? *Lietuva*. 1924 12 29.
- Zinkevičius, 1992 Zinkevičius Z. *Lietuvių kalbos istorija*. T. 5. Bendrinės kalbos iškilimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1992. P. 286.

Lionė Lapinskienė

PETRAS BŪTĖNAS' WORKS ON LEXICOGRAPHY

S u m m a r y

The year 2002 is important in the history of Lithuanian lexicography as the year when the 20th volume of the Academic Lithuanian Language Dictionary was published. That is why it is important to collect as much as possible of accurate data regarding the initial contributors to the dictionary, and to have a closer look at how the work was organised after K. Būga's death and what problems occurred. The goal of the article is to draw attention to Petras Būtėnas, educator and scholar, who in Lithuanian linguistics is known as a lexicographer. He used to collect words himself and took part in the discussions in the media urging everyone to continue publishing the dictionary started by K. Būga. Being an excellent expert of his local dialect, he consulted the editors, and together with other important contributors he worked on proof-reading of the first volume and later published its review. Only his forced retreat to the West in 1944 temporarily interrupted that work.

The 1st volume of the Lithuanian Language Dictionary was published in 1941. In the newspaper "Panevėžietis" (Resident of Panevėžys) P. Būtėnas published the article titled "Lithuanian Language Dictionary – at last", in which he noted that the work had been done in a very careful manner. Compared to the responses from other reviewers, the above article by P. Būtėnas differs in a wider and more impartial look at the important event in the life of the nation – appearance of the first volume of the Dictionary. His ability to raise problems and the qualified review of the long-awaited edition is very important. He drew attention to the fact that the compilation and publishing of the etymological dictionary was expected to be done by the linguists in the future.

Attempts to compile topical dictionaries, which were not completed due to the tragic events in his life, are also important to Lithuanian lexicography. The surviving manuscripts show that P. Būtėnas was also working on dictionaries of the Lithuanian place-names, his local dialect, shepherds' language, children's language of different age periods, and others.

The undoubtedly important contribution of P. Būtėnas to the preparation of the Lithuanian Language Dictionary is the reflection of the broad interests and diverse activities of an intellectual and educator of the pre-war independent Lithuania.